

Απομαγνητοφωνημένη ομιλία μακαριστού γέροντος Αθανασίου Μυτιληναίου

από τη σειρά «Ομιλίες εις προσκυνητάς»

με θέμα:

« Η ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗ »

[εκφωνήθηκε στην Ιερά Μονή Κομνηνείου Λαρίσης στις 8-12-1990]

[Δ83]

Στην αγάπη σας, αγαπητοί μου, θα ήθελα να σας έλεγα μία μικρή περικοπή από την περίφημη πνευματική διαθήκη του Τωβίτ. Με την ευκαιρία, τώρα, των εορτών των Χριστουγέννων, νομίζω ότι θα ήταν επίκαιρη, όχι τι άλλο, γιατί αναφέρεται εις το θέμα της ελεημοσύνης.

Βέβαια, η αλήθεια είναι ότι θυμόμαστε τους πτωχούς μόνον τις μεγάλες γιορτές, Χριστούγεννα και Πάσχα. Αυτό είναι ένα λάθος μας, καλύτερα μία παράλειψή μας. Τους πτωχούς πρέπει να τους ενθυμούμεθα πάντοτε, όλο τον χρόνο. Δεν διαθέτουν στομάχι οι πτωχοί μόνο Χριστούγεννα και Πάσχα. Αλλά όλες τις μέρες του έτους οι άνθρωποι τρώνε. Όπως τρώμε κι εμείς. Αλλά, εν τοιαύτη περιπτώσει, όπως θυμόμαστε και το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας Χριστούγεννα και Πάσχα, έτσι θυμόμαστε και το θέμα της ελεημοσύνης. Έστω και αυτό το ελάχιστο· που δεν θα έπρεπε ούτε το ένα, ούτε το άλλο να είναι έτσι.

Σας είπα ότι θα πάρω από την πνευματική διαθήκη του Τωβίτ προς τον γιο του, τον Τωβία. Ο Τωβίτ έζησε λίγο μετά τον προφήτη Ιωνά. Και προ της καταστροφής της Νινευί, η οποία οπωσδήποτε έγινε. Γιατί το είχε πει ο προφήτης Ιωνάς. Όχι βεβαίως τότε που το είπε. Διότι ο Θεός έδωσε αναβολή, έδωσε χάρη. Ο Τωβίτ ήταν κάτοικος του Βορείου Βασιλείου, ήτο ευσεβέστατος και πολύ ελεήμων. Σύρθηκε αιχμάλωτος εις την Νινευί, στην πρώτη αιχμαλωσία του Βορείου Βασιλείου, γιατί έχομε και την δευτέρα αιχμαλωσία του Νοτίου Βασιλείου από τους Βαβυλωνίους πια και εκεί με τη γυναίκα του και τον γιο του, τον Τωβία μένουν, χωρίς, όμως, ο Τωβίτ να ξεχάσει το ήθος του και την πνευματικότητά του. Είναι ελεήμων, όπου κι αν βρίσκεται. Και κάτω, ακόμη, από τις δυσμενέστερες συνθήκες. Γι' αυτό ακριβώς ό,τι κάνει και ό,τι λέγει στο παιδί του, είναι ένα από ένα περίσσευμα της καρδιάς του, από μια εμπειρία του.

Βέβαια έτυχε ένα περιστατικό, που δεν είναι της ώρας να σας το πω, γιατί θα καταναλώναμε χρόνο πολύν, πάντως εφοβήθη μήπως πεθάνει, φεύγοντας το παιδί του μακριά και γυρίζοντας, κάτι χρήματα που είχε δανείσει κάπου, σε έναν συμπατριώτη του, λέγει: «*Εγώ ευχήθηκα να πεθάνω -γιατί είχε μια μεγάλη δυστυχία-· δεν λέγω μερικά πράγματα στο παιδί μου;*». Δηλαδή να του αφήσει μία πνευματική διαθήκη. Αυτή η διαθήκη του είναι πραγματικά ένα μνημείον του πνεύματος. Και τα μνημεία του πνεύματος πάντοτε πρέπει να είναι στο βάθος τους και να υπενθυμίζουν πολλά.

Βέβαια, αν είχαμε τον καιρό να σας την διάβαζα όλη την διαθήκη... Είναι περίφημη. Θα σας διαβάσω μόνο ένα μικρό κομματάκι, αυτό που αφορά στο θέμα της ελεημοσύνης. Βέβαια, ο Τωβίτ επανέρχεται εις το θέμα αυτό, διότι του είναι πολύ αγαπητό. Ωστόσο, λέγει: «*Ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σοι ποίει ἐλεημοσύνην, καὶ μὴ φθονεσάτω σου ὁ ὀφθαλμὸς ἐν τῷ ποιεῖν σε ἐλεημοσύνην· μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ παντὸς πτωχοῦ, καὶ ἀπὸ σοῦ οὐ μὴ ἀποστραφῇ τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ. Ὡς σοὶ ὑπάρχει κατὰ τὸ πλῆθος, ποιήσον ἐξ αὐτῶν ἐλεημοσύνην· ἐὰν ὀλίγον σοι ὑπάρχῃ, κατὰ τὸ ὀλίγον μὴ φοβοῦ ποιεῖν ἐλεημοσύνην· θέμα γὰρ ἀγαθὸν θησαυρίζεις σεαυτῷ εἰς ἡμέραν ἀνάγκης· διότι ἐλεημοσύνη ἐκ θανάτου ρύεται καὶ οὐκ ἔῃ εἰσελθεῖν εἰς τὸ σκότος· δῶρον γὰρ ἀγαθὸν ἐστὶν ἐλεημοσύνη πᾶσι τοῖς ποιοῦσιν αὐτὴν ἐνώπιον τοῦ Ὑψίστου*».

Και να σας την αποδώσω: «*Από τα υπάρχοντά σου κάνε ελεημοσύνη και μην τσιγκουνευτεί το μάτι σου σ' αυτό που δίνει. Μην αποστρέψεις το πρόσωπό σου από κάθε φτωχό. Για να μην αποστρέψει και ο Θεός το πρόσωπό Του από σένα. Ανάλογα με την ευλογία που έχεις στα αγαθά σου, κάνε την ελεημοσύνη σου. Αν έχεις λίγα, απ' τα λίγα μη φοβηθείς να δώσεις. Ξέρε το· πράγμα καλό για τον εαυτόν σου αποταμιεύεις, για τις δύσκολες που τυχόν μέρες θα έλθουν. Η ελεημοσύνη από τον αιώνιο θάνατο γλυτώνει και δεν σε αφήνει στο σκοτάδι να μπεις της κολάσεως. Και τούτο, γιατί δώρο αγαθό είναι η ελεημοσύνη για όσους την κάνουν μπροστά στον Θεό*».

Είδατε τι ωραία λόγια λέγει ο Τωβίτ; Πραγματικά είναι περίφημος. Για να δούμε, λοιπόν, σε αυτά τα οποία μας είπε το Πνεύμα του Θεού. Διότι αυτά αποτελούν Παλαιά Διαθήκη, Αγία Γραφή. Και αντιλαμβάνεστε ότι το Πνεύμα του Θεού λαλεί, ομιλεί δια

των αγίων ανδρών. Και μια που είπα τούτο, σας λέγω ότι ο Τωβίτ, στο τέλος του βιβλίου του, καταγράφει μεγαλειώδεις προφητείες· που στο ύψος και στο περιεχόμενον δεν υστερούν καθόλου από τις προφητείες της Αποκαλύψεως. Βλέπει την πόλη Ιερουσαλήμ με χρυσάφια και με διαμάντια. Είναι η άνω Ιερουσαλήμ. Είναι η Βασιλεία του Θεού. Δεν υστερεί στα χρώματά του και στο περιεχόμενό του, σας είπα, από τα χρώματα και τις εικόνες των προφητειών του βιβλίου της Αποκαλύψεως. Είναι μεγαλειώδεις πραγματικά.

Λοιπόν, για να πάρουμε ένα ένα στίχο: *«Ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σοι -λέει- ποίει ἐλεημοσύνην, καὶ μὴ φθονεσάτω σου ὁ ὀφθαλμὸς ἐν τῷ ποιεῖν σε ἐλεημοσύνην· μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ παντὸς πτωχοῦ, καὶ ἀπὸ σοῦ οὐ μὴ ἀποστραφῇ τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ»*. «Απ' τα υπάρχοντά σου κάνε ελεημοσύνη και μην τσιγκουνευτεί το μάτι σου σε αυτό που δίνεις. Μην αποστρέψεις το πρόσωπό σου από κάθε φτωχό, για να μην αποστρέψει κι ο Θεός το πρόσωπό Του από σένα».

Βλέπετε, παρακαλώ, αυτό το μέγα θέμα της ελεημοσύνης; Ένα θέμα το οποίον έχει ευρύτατες διαστάσεις. Έχει μορφή και υλική και πνευματική. Ο λόγος του Θεού μάλιστα προτρέπει την ελεημοσύνη, γιατί είναι ελεήμων Αυτός ο Θεός. Κι όταν μας λέγει ο Κύριος ότι πρέπει να ομοιάσουμε του Θεού, να μιμηθούμε τον Θεόν: *«Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστιν»*. «Ὡσπερ». Δηλαδή «να είσαστε τέλειοι όπως ο Πατέρας σας ο ουράνιος είναι τέλειος»· που σημαίνει ότι τα παιδιά ομοιάζουν του Πατέρα. Δεν είναι δυνατόν ποτέ κανείς να λέγει ότι έχει τον Θεό Πατέρα, εάν δεν του μοιάζει. Έτσι η ελεημοσύνη προτρέπεται, επειδή ο Θεός είναι ελεήμων.

Λέγει ο 102^{ος} Ψαλμός: *«Οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων ὁ Κύριος, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος»*. Και ο 32^{ος} λέγει: *«Ἀγαπᾷ ἐλεημοσύνην καὶ κρίσιν ὁ Κύριος· τοῦ ἐλέους Κυρίου πλήρης ἡ γῆ»*. «Αγαπά», λέει, «την ελεημοσύνη και την δικαιοσύνη ο Κύριος. Και από το έλεός Του είναι γεμάτη η γη».

Αλλά τι θα πει «ελεημοσύνη»; *«Ποιῶ ἔλεος μετά τοῦ πλησίον»*. Δηλαδή κάνω έλεος. Προσφέρω έλεος στον άλλον. Ο Θεός, λοιπόν, προσφέρει το έλεός Του και αυτό λέγεται ελεημοσύνη.

Προσέξτε μόνο εδώ κάτι. Η αρετή της ελεημοσύνης, όπως όλες οι αρετές, είναι μία άκτιστος ενέργεια, όπως είναι, σας είπα, όλες οι άλλες. Όπως και η αγάπη. Ο άνθρωπος από μόνος του δεν έχει καμία αρετή. Ούτε δύναται να γεννήσει καμία αρετή. Καμία. Ό,τι αρετές έχει, έρχονται έξωθεν, έρχονται απ' έξω. Έρχονται από τον Πατέρα των Φώτων. Έρχονται από τον Θεό. Διότι στον Θεό υπάρχουν αυτές οι ενέργειες ή ιδιότητες ή, όπως το λέμε πιο απλά, αρετές. Αλλά αυτές οι αρετές, ενέργειες, είναι άκτιστες. Είναι Θεότητα! Και είναι εκείνες με τις οποίες η άκτιστος ουσία του Θεού επικοινωνεί με τον κτιστόν κόσμο. Στέλλει, λοιπόν, ο Θεός τις ενέργειές του αυτές προς τα κτίσματα. Και όποιο κτίσμα δεχθεί αυτές τις ενέργειες του Θεού, τις ανακλά και τότε λέμε ότι έχει την άλφα ή βήτα αρετή.

Παράδειγμα. Το φεγγάρι δεν έχει φως από μόνο του, η Σελήνη. Δέχεται, όμως, το φως από τον ήλιο. Και δεχομένη η Σελήνη το φως από τον ήλιο, ανακλά το φως του ηλίου στη Γη και βλέπομε την Σελήνη να είναι φωτεινή. Έτσι και εδώ, ο άνθρωπος που έχει αγαθή προαίρεση –μόνο αυτό είναι δικό μας, η προαίρεσις– όταν δεχθεί τις ενέργειες του Θεού, φερειπείν, την αγάπη, την δέχεται και την ανακλά πίσω. Κι έτσι λέμε, ο άνθρωπος αγαπά τον Θεό ή αγαπά τον πλησίον, που είναι εικόνες του Θεού.

Ακόμα και η πίστις, η πίστις, προσέξτε, η πίστις είναι ενέργεια του Θεού που στέλλεται, γίνεται ή δεν γίνεται αποδεκτή, κι αν γίνει αποδεκτή, ανακλάται στον Θεό και λέμε «ο άνθρωπος πιστεύει στον Θεό». Είναι αδύνατον ο άνθρωπος να πιστεύσει, εάν δεν δεχθεί αυτήν την ενέργεια του Θεού. Είναι αδύνατον ο άνθρωπος να αγαπά, εάν δεν δεχθεί αυτήν την ενέργεια του Θεού. Είναι αδύνατον ο άνθρωπος να είναι ελεήμων, εάν δεν δεχθεί αυτήν την ενέργειαν του Θεού. Ελεήμων ο Κύριος, ελεήμων ο Κύριος, στέλνει την ενέργειά Του, στους ανθρώπους, η προαίρεσις δέχεται ή δεν δέχεται και ανακλά την ενέργειαν, αυτήν, της ελεημοσύνης και γίνεται έτσι ο άνθρωπος ελεήμων.

Ακόμη κάτι άλλο προσέξατε. Δηλαδή μην πει κανείς ότι «από μόνος μου είμαι ελεήμων». Μην το πει ποτέ κανένας. Έξωθεν, απέξω έρχεται. Μόνο δικό σου είναι να δεχθείς ή να μην δεχθείς. Απέξω έρχεται.

Και κάτι ακόμα. Στην εποχή μας υπάρχει μία αίρεσις. Υποβόσκει εις τους Ορθοδόξους. Και δεν το καταλαβαίνουμε. Και μάλιστα δυστυχώς σε θεολόγους ορθοδόξους και μάλιστα σπουδαίους θεολόγους Ορθοδόξους. Έτυχε να έχω μία συζήτηση και έχω μία προσωπική εμπειρία. Αλλά δεν είναι γιατί εγώ είχα την συζήτηση. Έτσι είναι. Τι; Λέγουν ότι ο Θεός είναι αγάπη: *«Μη μιλάτε για την δικαιοσύνη του Θεού. Ο Θεός είναι αγάπη. Όταν μιλάτε για την δικαιοσύνη, τότε τρομάζουν οι άνθρωποι. Παρουσιάζετε έναν Θεό αυστηρόν, έναν Θεόν με ράβδο, έναν Θεό μπαμπούλα. Όχι, όχι, όχι... Ο Θεός είναι αγάπη. Ο Θεός είναι αγάπη».*

Όχι, λάθος! Η βυζαντινή αγιογραφία παρουσιάζει τον Παντοκράτορα στον τρούλο της μονής Δαφνίου, κατά θαυμαστόν ζωγραφικόν τρόπον, τις δύο αυτές ιδιότητες του Θεού. Αν θα κλείσετε το ένα σας μάτι και βλέπετε μόνο το ένα μάτι του Παντοκράτορος, αγαθός, ήρεμος... Έχει το φρύδι ίσιο. Αν θα κλείσετε τώρα τούτο το μάτι και δείτε το άλλο μάτι, το φρύδι είναι προς τα πάνω και είναι αυστηρόν! Κατά θαυμαστό τρόπο, ο αγιογράφος συνεδύασε την αγάπη και την δικαιοσύνη του Θεού μαζί. Το ένα δεν έρχεται σε αντίθεση με το άλλο. Το ένα δεν αντιφάσκει στο άλλο. Και λέει, λοιπόν, ο Ψαλμός: *«Αγαπή ἐλεημοσύνην καὶ κρίσιν ὁ Κύριος».* *«Ο Κύριος αγαπά και την ελεημοσύνη, αλλά αγαπά και την δικαιοσύνη».*

Επάνω σε αυτό ο Μέγας Βασίλειος, ερμηνεύοντας, λέγει τα εξής: *«Εἰ καθ' ἑαυτὴν ὑπῆρχεν ἡ τοῦ Θεοῦ κρίσις -δηλαδή αν υπήρχε μόνη της η δικαιοσύνη του Θεού, μόνη της- ποῖα ἦν ἐλπίς; (ἵτι ἐλπίδα θα εἶχε ὁ ἄνθρωπος πια ἀπὸ ἑνὸς Θεοῦ δίκαιον, ἀλλὰ ἀνελεήμονα;). Νῦν δὲ ἀγαπή ἐλεημοσύνην καὶ κρίσιν (Ἰώρα αγαπά και το ένα και το άλλο. Και την ελεημοσύνη και την δικαιοσύνη)- αἰονεὶ παρέδρον ἑαυτῷ τὴν ἐλεημοσύνην ποιησάμενος (ἵσαν να κάνει παρέδρο, να την ἔχει πλάι της, την ελεημοσύνη). Οὔτε ἡ ἐλεημοσύνη ἄκριτος (οὔτε δηλαδή η ελεημοσύνη χωρίς κρίσιν), οὔτε ἡ κρίσις ἀνελεήμων (οὔτε η κρίσις χωρίς να υπάρχει το ἔλεος του Θεοῦ). Πρὸ τῆς κρίσεως οὖν ἀγαπή ἐλεημοσύνην (ἸΤριν την κρίση, αγαπά την ελεημοσύνη)».*

Αν θέλετε, θα ῥθει να κρίνει ο Χριστός. Βέβαια ἔχομε κι επιμέρους κρίσεις. Αλλά τώρα καθολικῶς θα ῥθει να κρίνει τον κόσμον. Από την πρώτη Του παρουσία ἕως την

δευτέρα Του παρουσία, που είναι η λεγομένη χιλιετής βασιλεία, αυτή είναι η χιλιετής βασιλεία, που λέγει το βιβλίο της Αποκαλύψεως, και όχι χίλια χρόνια, όπως το θέλουν οι Χιλιασταί και παρερμηνεύουν τα πράγματα, είναι η περίοδος του Ευαγγελίου, είναι η περίοδος του ελέους του Θεού. Είναι η περίοδος της αγάπης του Θεού, της ελεημοσύνης του Θεού. Όταν θα 'ρθει ξανά, εκεί τελειώνει το έλεος του Θεού και αρχίζει η κρίσις. Βεβαίως. Μεσ στην Ιστορία, υπερτερεί η ελεημοσύνη του Θεού. Και δεν υπερτερεί η κρίσις. Όμως δεν παύει ο Θεός, δεν παύει ο Χριστός να είναι και ελεημοσύνη και κρίση. Μην το ξεχνάμε αυτό. Και λέγει: *«Πρὸ τῆς κρίσεως οὖν»*, λέγει ο Μέγας Βασίλειος, *«ἀγαπᾷ τὴν ἐλεημοσύνην(· πριν την κρίση αγαπά την ελεημοσύνη) καὶ μετὰ τὴν ἐλεημοσύνην ἔρχεται ἐπὶ τὴν κρίσιν (·και μετά θα 'ρθει να κρίνει τον κόσμο)»*.

Η ελεημοσύνη, αγαπητοί μου, είναι η ωραιότερα έκφρασις της αγάπης. Κι επειδή ο Θεός είναι αγάπη, γι' αυτό είναι και ελεήμων. Εκθειάζοντας την ελεημοσύνη, ο Ιερός Χρυσόστομος λέγει: *«Λέγω δὴ τὴν ἐλεημοσύνην, τὴν βασιλίδαν τῶν ἀρετῶν (·Λέγω, λοιπόν, για την ελεημοσύνη, που είναι η βασίλισσα των αρετῶν) τὴν ταχέως ἀνάγουσαν εἰς τὰς ἀψίδας τῶν οὐρανῶν τοὺς ἀνθρώπους, τὴν συνήγορον τὴν ἀρίστην (·αυτή που γρήγορα γρήγορα ανεβάζει στις πύλες, στις αψίδες των ουρανῶν, τους ανθρώπους και είναι η καλύτερα για τους ανθρώπους συνήγορος). Μέγα πρᾶγμα ἡ ἐλεημοσύνη -συνεχίζει ο ιερός πατήρ. Μεγάλα τὰ πτερὰ τῆς ἐλεημοσύνης· τέμνει τὸν ἀέρα, παρέρχεται τὴν σελήνην, παρατρέχει τὰς ἀνωτέρας πάσας δυνάμεις καὶ αὐτῷ παρίσταται τῷ θρόνῳ τῷ βασιλικῷ»*. Τι κάνει; *«Μεγάλα τα φτερά»*, λέγει, *«τῆς ἐλεημοσύνης. Σχίζει τον αέρα, περνάει τὴν σελήνην, τ' αστέρια. Παρατρέχει ακόμα τις ανώτερες ουράνιες δυνάμεις και ἔρχεται να σταθεῖ μπροστά στον θρόνο του Θεοῦ τον βασιλικό»*.

Είδατε πόσο ωραία δείχνει και παρουσιάζει ο ιερός πατήρ την αρετήν αυτήν. Γι' αυτό ο Τωβίτ, αγαπητοί μου, θεοπνεύστως ομιλεῖ για την ελεημοσύνη. Λέγει ο όσιος Μάξιμος ο Ομολογητής: *«Ελεημοσύνης χωρὶς ἄκαρπος ἡ ψυχὴ»*. *«Εάν η ψυχὴ δεν φέρει μαζί της τὴν ἐλεημοσύνην, εἶναι ἀκαρπῆς»*. Γι' αυτό και συνιστά ο Τωβίτ να γίνεται ελεημοσύνη εκ των υπάρχοντων. Δεν είναι απαραίτητο να είσαι πλούσιος. Μη λέει κανείς: *«Α, να ἤμουν*

πλούσιος, να δεις τι θα έδιναι!». Δεν είναι επιχείρημα αυτό. Δώσε από τα υπάρχοντά σου. Είναι πολλά; Δώσε πολλά. Είναι λίγα; Δώσε λίγα.

Την Πρωτοχρονιά, όταν τεμαχίζουμε την βασιλόπιτα, εκεί ο οικοδεσπότης, την σταυρώνει και κατόπιν την τεμαχίζει. Κόβει ένα ένα κομμάτι και λέει: «*Η πρώτη μερίδα είναι του Χριστού, η δεύτερη μερίδα είναι της Παναγίας, η τρίτη μερίδα είναι του Μεγάλου Βασιλείου*». Η τέταρτη μερίδα άραγε ποιανού να 'ναι; Του σπιτονοικοκύρη; Είναι του πτωχού· που δείχνει ότι δεν πρέπει να λείπει από τον οπτικό μας ορίζοντα η παρουσία του πτωχού. Και ότι του βγάζουμε ένα κομμάτι. Του βγάζουμε μία μερίδα. Είναι αυτό πάρα πολύ σπουδαίο. Κι αυτό σαν έθιμο χριστιανικότατο και ελληνικότατο δείχνει με μία ωραία πράξη αυτά που τόσην ώρα λέμε.

Ο Απόστολος Πέτρος κάποτε είπε σε ένα χωλό που του ζητούσε ελεημοσύνη· δεν είχε τίποτε μαζί του. Του λέει: «*Ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι*(:Δεν έχω να σου δώσω χρήματα)· ὁ δὲ ἔχω τοῦτό σοι δίδωμι (:αυτό που έχω, σου δίδω)». Βέβαια εκείνο που είχε ήταν πολύ μεγάλο. Του είπε να σηκωθεί όρθιος και να περπατήσει.

Αλλά, εν τοιαύτη περιπτώσει, και μια ακόμη παρατήρηση του Τωβίτ: «*Καὶ μὴ φθονεσάτω σου ὁ ὀφθαλμὸς ἐν τῷ ποιεῖν σε ἐλεημοσύνην*». «*Μην τσιγκουνευτείς, μην έχεις τσιγκούνικη και υπολογισμένη ελεημοσύνη: "Να το δώσω, να μην το δώσω, να το δώσω, να μην το δώσω -το κοιτάς...- ε, βγάλε λιγάκι, βγάλε λιγάκι"*». Όχι τέτοια τσιγκούνικη ελεημοσύνη. Αλλά να υπάρχει μία άνετη καρδιά, που ό,τι δώσει θα είναι πλούσιο και απλόχερο.

Κι ακόμη μία παρατήρηση. Λέει ο Τωβίτ: «*Καὶ μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ παντὸς πτωχοῦ*». «*Μη γυρίσεις το πρόσωπό σου από την άλλη μεριά από κάθε πτωχόν*». Πρόκειται για το γύρισμα, αυτό, του προσώπου από το μέρος που αισθανόμαστε ενόχληση. Γιατί συνήθως αισθανόμεθα ενόχληση με την παρουσία ενός πτωχού. Είναι το κλείσιμο της καρδιάς. Και προσέξτε τι λέγει; «*Ἀπὸ παντὸς πτωχοῦ*».

Εδώ έχουμε δύο απόψεις. Και οι δύο είναι πατερικές. Αν το θέλετε, ανακλούν, απόψεις δύο, αγιογραφικές. Λέει επί παραδείγματι η Παλαιά Διαθήκη: «*Και το νόμισμα που θα δώσεις, στο χέρι σου, να ιδρώσει το νόμισμα στο χέρι σου και να το δώσεις*». Δεν

εννοεί το τσιγκούνικο, που λέγαμε προηγουμένως. Αλλά εννοεί την διάκρισιν: πού θα το δώσεις. Για να μην πάθει κακό εκείνος στον οποίον θα δώσεις τα χρήματα αυτά. Όχι από τσιγκουνιά, αλλά από διάκριση. Όπως και: *«Μην κοιτάξεις ποιος είναι. Δώσ' του»*. Και τα δυο είναι αγιογραφικά.

Ακούστε όμως να σας τα εκφράσω, όπως λέγονται πατερικά, από τους Πατέρες. Λέγει ο Κλήμης ο Αλεξανδρεύς. Την πρώτη άποψη. Λέει: *«Ἐλεημοσύνην δεῖ ποιεῖν ἀλλὰ μετὰ κρίσεως καὶ τοῖς ἀξίοις»*. «Ναι, πρέπει να κάνομε ελεημοσύνη, αλλά θα διακρίνεις. Και ακόμη, θα δώσεις εις τους αξίους που πρέπει να δεχθούν ελεημοσύνη. Όχι σε κάποιον που δεν θα 'πρεπε να δεχθεί ελεημοσύνη».

Η δευτέρα άποψις. Του Ιερού Χρυσοστόμου είναι. Λέγει: *«Σὺ τοίνυν (:Συ λοιπόν) ὅτε ἐλεημοσύνην ποιεῖς (:ὅταν κάνεις ελεημοσύνη) μὴ βίον ἐξετάσης (:μην καθίσεις να εξετάσεις, είναι καλός, δεν είναι καλός, απατάει την γυναίκα του, τρώει, πίνει κρασί στα καπηλιά), μηδὲ τρόπον εὐθύνας ἀπαίτει (:οὔτε να ζητάς υπευθυνότητα συμπεριφοράς). Ἐλεημοσύνη γὰρ διὰ τοῦτο λέγεται (:δι' αυτό λέγεται ελεημοσύνη), ἵνα καὶ τοῖς ἀναξίοις παρέχωμεν (:για να μπορούμε να δίνομε και στους αναξίους)»*. Αυτό αντιστοιχεί με εκείνο που λέει ο Ἰδιος ο Χριστός: *«Ο Θεός»*, λέγει, *«βρέχει ἐπὶ δικαίους και ἀδίκους. Βγάζει τον ἥλιο Του σε καλούς και πονηρούς»*. Βλέπετε; Αδιακρίτως. Πάντως και οι δύο θέσεις, δεν έρχονται σε αντίθεση. Αλλά άλλοτε η μία, άλλοτε η άλλη. Στον πνευματικό άνθρωπο, που έχει το Πνεύμα του Θεού δηλαδή, δεν υπάρχει ποτέ αντίφασις απ' ό,τι λέγει ο λόγος του Θεού ή οι Πατέρες που ερμηνεύουν τον λόγο του Θεού. Είναι θέμα... πώς κάποια στιγμή θα δεις αυτό που θα δεις. Πώς θα το δεις.

«Κι όταν εσύ, το παιδί μου», λέει ο Τωβίτ στον Τωβία, *«δεν αποστρέψεις το πρόσωπό σου από κάθε πτωχό»*, γιατί αυτό λέει ο Τωβίτ, *«ἀπὸ παντὸς πτωχοῦ»*, *«τότε και ο Θεός δεν θα αποστρέψει το δικό Του το πρόσωπο από κάθε σου ανάγκη»*. Έχομε, αγαπητοί μου, θαυμάσιο παράδειγμα του Κορνηλίου. Ήταν γεμάτος από ελεημοσύνες αυτός ο εκατόνταρχος, ο Ρωμαίος εκατόνταρχος. Σημειώνει ο ευαγγελιστής Λουκάς στις Πράξεις, ότι ήτο *«εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος τὸν Θεὸν σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ποιῶν τε ἐλεημοσύνας πολλὰς τῷ λαῷ καὶ δεόμενος τοῦ Θεοῦ διὰ παντός»*. Προσευχή και

ελεημοσύνη. Γι' αυτό και αξιώνεται την επίσκεψη αγγέλου που του λέγει...-πω, καταπληκτικό!-: *«Αἱ προσευχαί σου, Κορνήλιε, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ»*.

Και προχωρεί ο Τωβίτ. *«Ὡς σοὶ ὑπάρχει κατὰ τὸ πλῆθος, ποιήσον ἐξ αὐτῶν ἐλεημοσύνην (Ἀνάλογα με την ευλογία που έχεις στα αγαθά σου, κάνε την ελεημοσύνη σου)· ἐὰν ὀλίγον σοὶ ὑπάρχη, κατὰ τὸ ὀλίγον μὴ φοβοῦ ποιεῖν ἐλεημοσύνην (Ἀν λίγα έχεις, απ' τα λίγα μη φοβηθείς να δώσεις)»*.

Όταν ο Κύριος, αγαπητοί μου, μακαρίζει και λέγει: *«Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται»*, πρέπει να σας πω ότι δεν λέγει ότι οι πλούσιοι να κάνουν ελεημοσύνη κι οι πτωχοί όχι. Το θέμα το αφήνει ακαθόριστο. *«Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες»*· που δείχνει ότι ελεημοσύνη μπορεί να κάνει και ο πλούσιος και ο πτωχός. Και παίρνει την ελαχίστη περίπτωση. Σε όλους τους Μακαρισμούς το χρησιμοποιεί αυτό. Όταν λέγει, επί παραδείγματι, στην Κρίση εκεί: *«ἀσθενὴς ἦμην καὶ ἐπεσκέψασθέ με»*, «*ἤμουν ἀρρωστος και με επισκεφθήκατε*», προσέξτε, δεν λέγει: *«Μου φέρατε τον γιατρό»*. Δεν λέγει: *«Μου φέρατε φάρμακα»*. Δεν λέγει: *«Κάνατε θαύμα και με θεραπεύσατε»*. Διότι τότε θα μπορούν οι άνθρωποι να πουν: *«Κύριοι, εἴμεθα πτωχοί, δεν μπορούσαμε να πληρώσουμε γιατρό, δεν μπορούσαμε να αγοράσουμε φάρμακα, κι ακόμη δεν είχαμε το χάρισμα της ἰάσεως για να σε θεραπεύσουμε»*. Δηλαδή εννοείται *«Εσένα, στο πρόσωπο του ασθενούς»*. Τι λέγει; *«Επεσκέψασθέ με»*. *«Με επισκεφθήκατε»*. Για να επισκεφθείς δεν έχεις ανάγκη ούτε από χρήματα, ούτε από τίποτα, ούτε από ιδιαίτερα χαρίσματα. Παίρνει το μίνιμουμ, το ελάχιστο.

Έτσι κι εδώ. Όταν λέει *«Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες»* δεν εννοεί ότι πρέπει να έχεις για να ελεήσεις. Ό,τι έχεις. Ό,τι μπορείς. Και ο πιο φτωχός μπορεί να δώσει. Δεν έχω παρά να σας θυμίσω το δίλεπτον της χήρας. Και ο Κύριος είπε ότι αυτή έβαλε όλη της την περιουσία! Σας θυμίζω ακόμη μιαν άλλη χήρα, που συμπεριέλαβε στο ελάχιστο σιτηρέσιο των παιδιών της και τον προφήτη Ηλία· που λέγει: *«Να, δύο ξυλάκια βγήκα να μαζέψω, λίγο αλευράκι έχω και λίγο λαδάκι, αυτά θα φάμε και θα πεθάνομε μετά. Δεν έχουμε»*. Πείνα ήταν. Πείνα. Αν, λοιπόν, γίνει πείνα, και τότε ακόμη μπορούμε να

δώσουμε ελεημοσύνη; Ναι, αγαπητοί μου. Και τότε ακόμη μπορούμε να δώσουμε ελεημοσύνη. Η ελεημοσύνη δεν σταματάει κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες και προϋποθέσεις κι αν υπάρχουν. Ναι.

Θα σας πω ένα μικρό παράδειγμα. Το έχω ήδη πει στους Λαρισαίους κατ' επανάληψιν, αλλά είναι πολύ χαρακτηριστικό. Ήταν τα χρόνια της Κατοχής. Αυτό που θα σας πω, μου το είπε ο ίδιος ο άνθρωπος. Ο ίδιος, ο ίδιος. Ένας αγρότης ενός χωριού μας, εδώ της περιφέρειας μας, της Λαρίσης περιφέρεια. Ήταν Κατοχή. Βέβαια, οι άνθρωποι πεινούσαν. Είχε αυτός ένα μικρό περιβολάκι γύρω από το σπίτι του, ήταν καλοκαίρι και εμφανίστηκε ένα νεαρό παιδί. Μικρός. Μπορεί 15 χρονώ, κάπου εκεί. Του λέει: «*Θείε...*»· εδώ λένε... και μάλιστα να σας το πω: «*Θείου...*». Ναι. «*Θείε, δος μου μια ντομάτα να φάω, γιατί πεθαίνω*». Του 'δωσε αυτός μια ντομάτα. Έφυγε το παιδί.

Σε λίγα χρόνια μετά από την Κατοχή, είχαμε τη γνωστή περιπέτεια του Ανταρτοπολέμου, του εμφυλίου πολέμου. Τον άνθρωπο αυτόν τον συνέλαβαν και τον πήγαν στο βουνό για εκτέλεση, μαζί με πολλούς άλλους. Τους είχανε βάλει στη σειρά για να τους εκτελέσουν. Τότε εμφανίζεται ένας αντάρτης, πάει και του λέει:

- *Έλα μαζί μου.*

Αυτός έμεινε έκπληκτος. Βέβαια αντάρτης ήταν αυτός, είχε το δικαίωμα να επέμβει για μια στιγμή. Τον παίρνει αυτόν και πάνε κάπου μακριά. Του λέει:

- *Με θυμάσαι;*

- *Όχι*, του λέει.

- *Είμαι εκείνο το παιδί που μου 'δωσες εκείνη την ντομάτα. Αν δεν μου την είχες δώσει, θα είχα πεθάνει από την πείνα. Φύγε και πήγαινε σπίτι σου.*

Μου το είπε ο ίδιος ο άνθρωπος. Αγαπητοί μου, κάτω από τις δυσμενέστερες συνθήκες μπορούμε να μοιραστούμε αυτό που θα φάμε με εκείνον που πράγματι πεινάει και πεθαίνει ακόμη από την πείνα, ό,τι κι αν συμβεί.

Γι' αυτό λέγει ο Τωβίτ Θεοπνεύστως: «*Μὴ φοβοῦ ποιεῖν ἐλεημοσύνην*». «*Μη φοβάσαι ότι θα πτωχύνεις, ότι θα στερηθείς*». Μη φοβάσαι να κάνεις την ελεημοσύνη. Η ελεημοσύνη ποτέ δεν φτωχαίνει τον άνθρωπο, γιατί πίσω από αυτήν είναι ο πλούσιος

ελεήμων Θεός. Γι' αυτό και βεβαιώνει ο Θεός, δια στόματος ψαλμωδού, εις τον 36^{ον} Ψαλμόν. Λέγει εκεί από εμπειρία του: *«Όλην τὴν ἡμέραν ἐλεεῖ καὶ δανεῖζει ὁ δίκαιος, καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ εἰς εὐλογίαν ἔσται»*. «Σπέρμα» θα πει τα παιδιά του, οι απόγονοί του. *«Όλη την ημέρα»*, λέγει, *«και ελεεί και δανείζει»*. Εννοείται χωρίς τόκο. Απλώς με επιστροφή αυτό που θα δώσει. Χωρίς τόκο, το ξαναλέγω. Και τα παιδιά του, οι απόγονοί του, είναι ευλογημένοι. Δεν πείνασαν ποτέ. Δηλαδή μη φοβάται κανείς να κάνει ελεημοσύνη.

Η ελεημοσύνη, όμως, αγαπητοί μου, δεν είναι μόνο στα υλικά πράγματα, αλλά είναι και εις τα πνευματικά. Γιατί απλούστατα υπάρχει -προπαντός- η πνευματική πτωχεία. Και πρέπει να ελεούμε πνευματικά εκείνους οι οποίοι είναι πνευματικώς πτωχοί. Μπορεί να είναι στα υλικά πλούσιοι, αλλά στα πνευματικά να είναι φτωχοί. Να έχουνε φτωχή γνώση του Θεού, πτωχή γνώση του νόμου του Θεού και γενικά να μη γνωρίζουν την σωτηρία. Πρέπει, λοιπόν, κι αυτούς να τους ελεήσουμε. Το να δώσεις σε έναν πλούσιο, δώρον μια Αγία Γραφή, δεν έχει χρήματα να την αγοράσει; Κατά κάποιον τρόπον τον φιλοτιμείς να την διαβάσει. Έχει. Δεν έχει δυο, τρία, πέντε κατοστάρικα να πάρει μία Αγία Γραφή; Έχει. Όταν του την δώσεις, υλικό αυτό είναι που προσφέρεις, τον φιλοτιμείς να γίνει πλούσιος στην πνευματική φτώχεια που βρίσκεται. Και είναι πολύ σπουδαίο.

Ακόμα και η προσφορά στο έργο και τη λατρεία του Θεού. Το έργο ποιο είναι του Θεού; Οτιδήποτε που αφορά στη δόξα του Θεού. Το να κτιστεί ένας ναός κ.λπ. Η λατρεία; Η λατρεία του Θεού, που είναι το κορυφαίον, το κατεξοχήν, το πιο ελάχιστο που έχει κανείς να προσφέρει είναι το πρόσφορο και το κρασί. Άλλα πράγματα; Ό,τι θέλει, προσφέρει. Αλλά το ελάχιστον. Ποιος άνθρωπος μπορεί να πει: *«Δεν έχω να προσφέρω ένα πρόσφορο»*; Αυτό τι είναι; Είναι για τη λατρεία του Θεού.

Υπάρχει ακόμη και η ελεημοσύνη προσφοράς κόπου. Δεν έχεις χρήματα, αλλά έχεις κόπο. Προσφέρεις τον κόπο σου, τις υπηρεσίες σου σε ανθρώπους που δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις ανάγκες τους. Όπως μια εξυπηρέτηση γραφειοκρατική. Ο άλλος δεν μπορεί να πάει, δεν ξέρει να πάει σε κάποιο γραφείο για μια εξυπηρέτηση. Πάρε εσύ τα χαρτιά του, πήγαινε να τον εξυπηρετήσεις.

Ακόμη, το όργωμα ενός χωραφιού μιας χήρας ή ανήμπορης γυναίκας. Ξέρετε κάποτε αυτά ελέγοντο «ἐξέλασις». Τώρα και η λέξις ξεχάστηκε. Μετά την Κατοχή η ύπαιθρος ήταν έρημη, η ελληνική ύπαιθρος, μετά τον πόλεμο, τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο κ.λπ. και τις περιπέτειες που είχαμε. Και τότε υπήρχε ο θεσμός της «ἐξελάσεως». Όλο το χωριό επήγαινε, φερειπείν, να κτίσει το σπίτι μιας χήρας γυναίκας. Ή ενός ανθρώπου που το σπίτι του κάηκε και κατεστράφη. Ή να οργωθεί ένα χωράφι. Ωραίο αυτό. Σήμερα δεν υπάρχει αυτό. Σήμερα γινήκαμε ατομιστάι.

Η φροντίδα, ακόμη, ενός ασθενούς, ενός γέροντος ανθρώπου. Είναι μόνος του στο σπίτι. Να πάει μια γυναίκα, να του πλύνει τα ρούχα, να του σκουπίσει το δωμάτιο ή να τον περιποιηθεί, να του πάει ένα πιάτο ζεστό φαΐ.

Ακόμα και η προσφορά διδασκαλίας. Σε μικρούς και μεγάλους. Ή τέχνης. Είναι προτιμότερο να διδάξεις σε έναν άνθρωπο μία τέχνη, παρά να του δώσεις χρήματα. Διότι με την τέχνη θα ζήσει. Αν του δώσεις χρήματα, θα τα καταναλώσει. Ή να μάθουμε σε κάποιον γράμματα, να διαβάζει την Αγία Γραφή. Είναι μία κυρία, τελείως, τελείως, τελείως αγράμματη. Δεν ήξερε ούτε το άλφα. Ε, κάποιο πρόσωπο εκεί την βοήθησε να αρχίσει να διαβάζει. Αγαπητοί μου, έχει διαβάσει ολόκληρη την Αγία Γραφή. Και την Καινή και την Παλαιά Διαθήκη. Και έρχεται μία μέρα και μου λέει-γιατί σε εμένα εξομολογείται-μου λέει: «Εδίαβασα ολόκληρη την Παλαιά Διαθήκη!». Αγράμματη ήταν... Δεν έχει κέρδος εκείνος που την έμαθε μερικά Γράμματα; Διότι έτσι διαβάζει τον λόγο του Θεού. Ή ακόμα σε παιδιά που υστερούν, να τα βοηθήσουμε, κάνοντας ένα, χωρίς χρήματα, ένα φροντιστηριάκι, του Δημοτικού παιδιά, του Γυμνασίου, εμείς που έχουμε κατά κάποιον τρόπο μία κατάρτιση, να βοηθάμε. Αυτό είναι μία ελεημοσύνη.

Ακόμη, να πάρεις έναν τυφλό άνθρωπο, να τον περάσεις από το ένα πεζοδρόμιο στο άλλο πεζοδρόμιο. Αυτό δεν είναι ελεημοσύνη; Μάλιστα, μια που είπα αυτό.. κάποτε ένας τυφλός ζητούσε ελεημοσύνη στον δρόμο. Και δεν είχε χρήματα κάποιος που περνούσε. Ψάχνει για μια στιγμή την τσέπη του...-«Αχ», του λέει, «ήθελα να σου δώσω κάτι, αλλά ξέχασα το πορτοφόλι στο σπίτι μου». Αλλά του παίρνει το χέρι του τυφλού με μια γερή χειραψία και του λέει: «Κουράγιο, αδελφέ!». Κι εκείνος είπε: «Πολλοί μου δώσανε

ελεημοσύνη, κανείς όμως δεν πήρε το χέρι μου να μου δώσει κουράγιο». Κι αυτό ήταν ελεημοσύνη.

Ακόμη, το να πάρεις έναν άνθρωπο που είναι παράλυτος, είναι ανήμπορος, είναι σε ένα καροτσάκι. Το ξέρω αυτό· γίνεται. Το να πάει μία κυρία, ένας κύριος να πάρει τον άνθρωπον αυτόν και να τον πάει στην Εκκλησία. Με το καροτσάκι. Να τον πάει στην Εκκλησία. Να τελειώσει η Εκκλησία και να τον επιστρέψει πίσω. Η επίσκεψις ασθενών. Και στα σπίτια και εις το νοσοκομείον. Ακόμη και προσφορά, θα λέγαμε, υπηρεσιών. *«Κάνε μου ένα τηλεφώνημα»* -να πει ο άνθρωπος που είναι στο νοσοκομείο- *στο σπίτι* - ξέρω 'γω, σε έναν συγγενή του-. *Κάνε μου ένα τηλεφώνημα, σε παρακαλώ. Φέρε μου εκείνο ή εκείνο που έχω ανάγκη».*

Αυτός ο Θεσμός των εθελοντριών νοσοκόμων, τι ωραίος που είναι! Είναι κάποια κυρία, πήρε τώρα την σύνταξή της, ήταν κοινωνική λειτουργός και μία ή δύο φορές την εβδομάδα βάζει την στολή της την λευκή και πηγαίνει στο νοσοκομείο μας και προσφέρει τις υπηρεσίες της! Εννοείται χωρίς χρήματα, εθελοντικά.

Ακόμη, να προσφέρεις αίμα. Αυτό δεν είναι ελεημοσύνη; Αλλά, αγαπητοί μου, θα σας κουράσω αν απαριθμήσω, αν απαριθμήσω και απαριθμώ τόσες και τόσες περιπτώσεις. Αν ο άνθρωπος κλείσει στην καρδιά του την αγάπη του Χριστού, μυρίους τρόπους μπορεί να επινοεί, αρκεί να θέλει να είναι ελεήμων και ευεργετικός.

Και συνεχίζει ο Τωβίτ: *«Θέμα γὰρ ἀγαθὸν θησαυρίζεις σεαυτῷ εἰς ἡμέραν ἀνάγκης».* Ὅτι *«θησαυρίζεις για τον εαυτόν σου σπουδαίο πράγμα, για την ημέρα που θα έχεις εσύ ανάγκη».* Μην ξεχνάμε ότι για όλους μας υπάρχουν κάποιες ημέρες ανάγκης. Σήμερα εσένα, αύριο εμένα. Πρόσφυγας είσαι εσύ σήμερα, αύριο είμαι εγώ! Άρρωστος είσαι εσύ σήμερα, αύριο είμαι εγώ! Και ούτω καθεξής. Γέρος είσαι εσύ σήμερα, αύριο είμαι εγώ! Μην το ξεχνάμε λοιπόν. Γι' αυτό η ελεημοσύνη κατατίθεται σε ειδική Τράπεζα, που παίρνει τόκο και κεφάλαιο σε ημέρα ανάγκης. Και αυτή η ειδική Τράπεζα, αυτό το ειδικόν Ταμιευτήριο, είναι η Τράπεζα του ουρανού. Και αυτά εις την παρούσα ζωή, αγαπητοί μου.

Για την μέλλουσα; Ο Κύριος για την μέλλουσα είπε τα εξής. Λέγοντας να δίδομε ελεημοσύνη: *«Ποιήσατε -λέει- ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας -δηλαδή: «κάνετε φίλους για τους εαυτούς σας με τα χρήματα, από τα χρήματα». Δεν εξηγώ τι θα πει «μαμμωνάς της αδικίας»· για να μην αργώ-, ἵνα, ὅταν ἐκλίπητε(ἵνα ὅταν θα φύγετε από τον παρόντα κόσμο), δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς».* «Οι καλές πράξεις μας θα είναι...»- τι είπε ο Ιερὸς Χρυσόστομος: *«συνήγορος»*, λέγει. *«Θα είναι οι καλύτεροι συνήγοροι -δικηγόροι, αυτοί είναι οι συνήγοροι- οι καλύτεροι συνήγοροι στον Θεό, θα είναι οι καλές μας πράξεις».*

Ακόμη, συνεχίζει ο Τωβίτ: *«Διότι ἐλεημοσύνη ἐκ θανάτου ρύεται καὶ οὐκ ἔῃ εἰσελθεῖν εἰς τὸ σκότος».* *«Διότι ἡ ἐλεημοσύνη ἀπαλλάσσει ἀπὸ τον θάνατον καὶ δεν αφήνει να εἰσελθεῖ κανείς στο σκοτάδι».* Ποιος είναι ο θάνατος και ποιο είναι το σκοτάδι; Ἡ αἰωνία κόλασις. Λέγει ο ἅγιος Ἰάκωβος ο Αδελφόθεος: *«Ἡ κρίσις ἀνέλεος τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος(Ἡ κρίσις -λέγει- του Θεοῦ, εἶναι χωρὶς ἔλεος, σε εκείνον που δεν ἔκανε ἔλεος)· κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως».* *«Κατακαυχάται το ἔλεος»*, δηλαδή *«στην κρίση»*. *«Καυχάται»* θα πει υπερηφανεύεται το ἔλεος, ὅτι *«σε νίκησα, ὦ Κρίση»*. Πρόσεξε αυτό το σημεῖο.

Αλλά και το περιεχόμενο της Κρίσεως μας το αποκαλύπτει ο ἴδιος ο Κύριος: *«Τότε ἐρεῖ (:θα πει) καὶ τοῖς ἐξ εὐωνόμων· πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. Ἐπείνασα γάρ, καὶ οὐκ ἔδωκατέ μοι φαγεῖν».* Πού τους στέλνει; Εἰς το σκότος που λέγει ο Τωβίτ. Πού τους στέλνει; Εἰς τον θάνατον που λέγει ο Τωβίτ· που είναι ο αἰώνιος θάνατος και ἡ αἰωνία κόλασις.

Γι' αυτό λέγει πάλι ο ἅγιος Ἰάκωβος ο Αδελφόθεος: *«Ἀδελφοί, ἐάν τις πλανηθῇ ἀπὸ τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτόν (:τον γυρίσει πίσω ἀπὸ την πλάνη) γινωσκέτω ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ (:που τον γυρίζει πίσω ἀπὸ τον δρόμο της πλάνης, τον πλανεμένο τρόπο ζωῆς), σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν».* Κι ἐδὼ πρόκειται για πνευματική ἐλεημοσύνη. Ἡ κάλυψις του πλήθους των

αμαρτιών είναι τόσο σε εκείνον που επιστρέφει τον άλλον, όσο και σε εκείνον... τόσο σε εκείνον που επιστρέφει, όσο και σε εκείνον που ενεργεί την επιστροφή.

Ο Απόστολος Πέτρος γράφει εις την πρώτη του επιστολή: *«Ἡ ἀγάπη καλύψει πλήθος ἁμαρτιῶν»*. Είναι της ίδιας εννοίας. Γιατί η αγάπη είναι η μάνα της ελεημοσύνης. Και ο σοφός Σειράχ λέγει -Παλαιά Διαθήκη-: *«Ἐλεημοσύνη ἀντὶ ἁμαρτιῶν προσανοικοδομηθήσεταιί σοι»*. Ὅτι *«η ελεημοσύνη θα σε δημιουργήσει, θα σε ξαναχτίσει, ἀντὶ των αμαρτιῶν»*. Ο Ναβουχοδονόσορ κάποτε, ο φοβερός αυτός άνθρωπος, που κατέστρεψε την Ιερουσαλήμ, ἄρπαξε τα υπάρχοντα του ναοῦ, ελεηλάτησε τα ιερά σκεύη. Είδε ένα φοβερό όνειρο· φοβερό όνειρο είδε. Ήταν εκείνο το δέντρο το οποίον ακούστηκε φωνή: *«Να κοπεί»*. Και του εξηγεί ο Δανιήλ:

-Βασιλιά, αυτό το δένδρο είσαι εσύ. Και ήρθε η ώρα να σε τιμωρήσει ο Θεός. Διὰ τοῦτο, βασιλεῦ, ἡ βουλή μου ἀρεσάτω σοι (:Γι' αυτό, βασιλιά μου, είθε να αρέσει η συμβουλή μου που θα σου δώσω) καὶ τὰς ἁμαρτίας σου ἐν ἐλεημοσύναις λύτρωσαι (:και τις αμαρτίες σου να τις λυτρώσεις με ελεημοσύνες) καὶ τὰς ἀδικίας ἐν οἰκτιρμοῖς πενήτων (:και τις αδικίες που έκανες, με το να λυπηθείς τους φτωχούς). Ἴσως ἔσται μακρόθυμος τοῖς παραπτώμασί σου ὁ Θεός (:Ἴσως σε ελεήσει για τις αμαρτίες σου ο Θεός)».

Βλέπετε, λοιπόν, τι μεγάλο πράγμα είναι η ελεημοσύνη. Γι' αυτό, αγαπητοί μου, και δια την ψυχή ενός κεκοιμημένου ακόμη, κάνομε ελεημοσύνη από τα υπάρχοντά του. Μας λέγει το βιβλίο των «Αποστολικών Διαταγών»- είναι στο 8^ο βιβλίο: *«Καὶ διδόσθω ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ πένησιν εἰς ἀνάμνησιν αὐτοῦ (:από τα υπάρχοντα του μακαρίτου στους φτωχούς). Ταῦτα δὲ περὶ εὐσεβῶν λέγομεν· περὶ γὰρ ἀσεβῶν ἐὰν τὰ τοῦ κόσμου δῶς πένησιν, οὐδὲν ὀνήσεις αὐτόν»*. «Ὀνήσεις» θα ωφελήσεις. «Εάν» λέει, «είναι ευσεβής, θα τον ωφελήσεις εκεί που είναι. Εάν, όμως, δεν είναι ευσεβής, υπήρξε βλάσφημος, άπιστος, όλου του κόσμου τα αγαθά να δώσεις, δεν έχεις τίποτε ωφέλεια στον κεκοιμημένον να του προσφέρεις».

Και επισφραγίζει ο Τωβίτ την παραγγελία του, αγαπητοί. Λέγει: *«Δῶρον γὰρ ἀγαθόν ἐστὶν ἡ ἐλεημοσύνη πᾶσι τοῖς ποιούσιν αὐτὴν ἐνώπιον τοῦ Ὑψίστου»*.

Εδώ πρόσεξε λιγάκι. Ότι είναι δώρο αγαθό η ελεημοσύνη σε εκείνους που κάνουν αυτήν ενώπιον του Υψίστου. Δηλαδή τι; Ότι η ελεημοσύνη, εκείνο που σας είπα αρχή αρχή εις την ομιλία, εμφανίζεται σαν δώρον του Θεού σε εκείνους που έχουν αγαθή πρόθεση να την δεχθούν. Δώρο του Θεού είναι! Δώρο του Θεού. Συνεπώς αν έχεις καλή πρόθεση, καλή προαίρεση, τότε το δώρο αυτό του Θεού, ποιο δώρο; Να είσαι ελεήμων, θα σου δοθεί. Αν όμως δεν είσαι, το δώρο αυτό δεν θα σου δοθεί. Είναι ό,τι σας είπα στην αρχή. Αυτή η άκτιστος ενέργεια που έρχεται. Την απεδέχθης; Θα ωφεληθείς. Θα 'χεις την αρετή αυτή. Δεν την απεδέχθης; Δεν θα έχεις την αρετή αυτή. Γιατί; Επειδή ο Θεός είναι ελεήμων. *«Ότι ελεήμων Έγώ είμι, λέγει Κύριος»*, λέγει ο προφήτης Ιερεμίας. *«Έλεήμων είμι»*, διακηρύσσει ο Θεός εις το βιβλίο της «Έξόδου». Και αυτός που ελεεί, εξομοιούται με τον Θεό.

Λέγει το βιβλίο των «Πράξεων» για την Ταβιθά. Εκείνη η ωραία γυναίκα. Άμα ρωτήσετε: *«Την είδατε και είναι ωραία γυναίκα; Ή διασώθηκε καμία "φωτογραφία" της;»*. Την λέξη «φωτογραφία» την βάζω εντός εισαγωγικών, δεν υπήρχε τότε φωτογραφία. Και λέμε: *«ωραία γυναίκα»*. Ωραία, γιατί έχει ωραία ψυχή. Τι νομίζετε ο ωραίος άνθρωπος, ποιος είναι; Αυτός που έχει μία φυσική ομορφιά ή φτιασιδώνεται; Έχει αμήχανον, δηλαδή φυσικόν ή μηχανευμένον, επιτηδευμένο κάλλος, ομορφιά; Όχι, αγαπητοί μου. Είναι η ωραία καρδιά, η ωραία ψυχή, το ωραίο πρόσωπο, εκείνο που ανακλά την αρετή, ανακλά την αγάπη. Και τι λέει εκεί ο ευαγγελιστής Λουκάς; *«Αὕτη ἦν πλήρης ἀγαθῶν ἔργων καὶ ἐλεημοσυνῶν ὧν ἐποίει»*. Αυτές που έκανε. *«Ήταν γεμάτη, ήτο πλήρης από ελεημοσύνες και αγαθά έργα»*. Φαίνεται ότι ήτανε μοδίστρα. Έραβε ρούχα για τις χήρες, για τα ορφανά. Κι όταν πήγε ο Απόστολος Πέτρος, επεδείκνυαν, λέγει, οι χήρες και τα ορφανά τα ρούχα που τους είχε ράψει, όσο ζούσε ανάμεσά τους η Ταβιθά.

Η ελεημοσύνη, το είδαμε, ανοίγει αυτές τις πύλες του ουρανού. *«Κι αν ακόμη»*, λέγει ο Κλήμης ο Αλεξανδρεύς, *«δεν μπορείς να ελεήσεις, αλλά θέλεις, πάλι ανοίγεις τον ουρανό»*. Να πώς το λέγει: *«Έλεημοσύνη δε είναι βούλεται οὐ μόνον τούς ἔλεον ποιοῦντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς θέλοντας ἐλεεῖν καὶ μὴ δύνωνται»*. *«Κι αν ακόμη δεν μπορούν να ελεήσουν, αλλά θέλουν, κι αυτοί έχουν το άνοιγμα του ουρανού»*. Μόνο που πρέπει να

υπάρχει επίγνωση αυτής της αρετής, ότι από τον Θεό προέρχεται. Ίσως πρώτη φορά ακούσατε ότι η ελεημοσύνη έρχεται από τον Θεό, μένει στον άνθρωπο και ανακλάται πίσω στον Θεό. Ίσως πρώτη φορά. Γιατί το λέγω αυτό; Είναι πολύ σημαντικό. Γιατί... ακούστε τώρα το γιατί. Η ελεημοσύνη θα 'ρθει από τον ελεήμονα Θεό και πρέπει να επιστρέψει εις τον Θεό. Για να κλείσει ένας κύκλος. Αν αυτός ο κύκλος δεν κλείσει και σπάσει και δεν γυρίσει πίσω, τότε εις μάτην όλα.

Σήμερα λέμε ότι έχουμε έναν Ανθρωπισμό. Επιτρέψατέ μου δύο λόγια. Ο Ανθρωπισμός ο σύγχρονος είναι εγωκεντρικός. Λέμε: «Η UNISEF, για τα παιδιά που πεινάνε». Πουλάνε κάρτες κ.τ.λ. «Δώστε. Για τον τρίτο κόσμο». Αγαπητοί μου, ωραία είναι. Αλλά είναι μία αγάπη και μία ελεημοσύνη -προσέξτε-ερήμην του Θεού. Και συνεπώς κάθε αρετή που δεν ξεκινάει από τον Θεό, αλλά από αυτήν την ίδια την φύση του ανθρώπου, γιατί η φύσις του ανθρώπου είναι αγαθή, ξέπεσε ο άνθρωπος, αυτή η αρετή η όποια, αυτή πέφτει στο κενό. Στο κενό; Όχι μόνο στο κενό· αλλά απολήγει και κατάρρα. Κατάρρα; Ναι. Ακούσατε το πώς το λέγει αυτό ο Απόστολος Παύλος. Και είναι επιγραμματικός ο Απόστολος και σαφής. «*Πᾶν ὃ οὐκ ἐκ πίστεως, ἁμαρτία ἐστίν* (:Καθετί που δεν προέρχεται από την πίστη είναι αμαρτία)». Γιατί ελεώ τον άλλον άνθρωπο; Ως εικόνα του Χριστού. Γι'αυτό τον ελεώ. Αν, λοιπόν, αυτό το δεχθώ και τον ελεήσω, τι είπε ο Χριστός;

-Κύριε -λέει- πότε σε είδαμε και σε ελεήσαμε;

- Εφόσον το κάνατε σε αυτούς τους αδελφούς μου, σε μένα το κάνατε.

Βλέπετε, λοιπόν, ότι η αναφορά είναι στον Χριστόν; Αν, λοιπόν, δεν είναι η αναφορά στον Χριστόν, εις μάτην. Τι είπε; «*Αν δώσετε ένα ποτήρι νερό εις το όνομα μαθητού, ότι είναι μαθητής δικός μου, σας λέγω, δεν θα χάσετε τον μισθό σας*». Πού η αναφορά; Εις τον διδάσκαλον, εις τον Χριστόν. Αν δώσω όλους μου τους θησαυρούς και όλη μου την περιουσία στον τύπο του αλτρουισμού και του εγωκεντρικού, της ανθρωποκεντρικής αγάπης, δεν έκανα τίποτα. Και ξέρετε τι πάει να πει να βρεθώ μπροστά στον Χριστό και να μην μου λογαριαστούν αυτά καλά; Τι λέει ο Απόστολος Παύλος; «*Ο αθλητής δεν στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ*». Ποια είναι η «νόμιμος ἀθλήσις». Η νόμιμος

άθλησις είναι: Αυτό που κάνεις, το κάνεις για τον Χριστόν. Ούτε από δικό σου καπρίτσιο, ούτε γιατί αυτά η καρδούλα σου θέλει, ούτε γιατί η κενοδοξία σου σου το υπαγορεύει για να γεμίζει ο άδειος σου χρόνος, γιατί οι κύριοι σήμερα έχουν άδειους χρόνους και δεν ξέρουν πού να τους σκοτώσουν. Παίζουν και τα χαρτάκια τους, κάνουν και μερικά τέτοια έργα, να γεμίζει ο καιρός τους. Όχι. Ή να γραφεί το όνομά μου σε κάποια πλάκα ή να γράψουν οι εφημερίδες. Όχι. Γιατί το θέλει ο Χριστός. Γι' αυτό το κάνω. Και είναι σπουδαίο.

Κι έτσι, όταν η ελεημοσύνη γίνεται, και κάτι ακόμα, πρέπει να είναι καρπός μιας ευγνωμοσύνης μου προς τον Θεό. Γιατί εμένα με ελέησε ο Θεός και εγώ τώρα θέλω να δείξω την ελεημοσύνη μου ως δείγμα ευγνωμοσύνης. Γι' αυτό λέει ο Αββάς Δωρόθεος... ακούστε: *«Οὕτως διδόντες ὡς αὐτοὶ λαμβάνοντες (:Ὅταν ἐτσι δίνετε, ἐπειδὴ κι εσεῖς παίρνετε) καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐν γνώσει ἐλεημοσύνη (:αὕτη εἶναι ἡ ἐν γνώσει ἐλεημοσύνη, ἡ κατ' ἐπίγνωσιν)»*. Ξέρω τι κάνω. Ξέρω γιατί ελεώ. Όχι γιατί έτσι η καρδούλα μου λυπήθηκε. Όχι. Εν ονόματι του Χριστού κάνω αυτό που κάνω. Και το κάνω γιατί κι εγώ έχω ελεηθεί. Και όσο δίνεις, αδελφέ, τόσο λαμβάνεις. Τα πλούτη ο Θεός τα έδωσε σαν διαχείριση αγαθών για τους πτωχούς. Κι έτσι επιτελείται η κοινωνία της αγάπης. Ελεημοσύνη σημαίνει «ποιῶ ἔλεος μετά του πλησίον». Και ο ελεήμων με κάθε τρόπο, υλικό και πνευματικό, γίνεται ευεργετικός εις τον πλησίον του. Η ελεημοσύνη καταστρέφει τον εγωισμό. Θυμηθείτε την παραβολή του άφρονος πλουσίου. Είναι αντίθετη στην έννοια: «μου». *«Θα πω στην ψυχή μου, τα αγαθά μου, τις αποθήκες μου»*. Έρχεται η ελεημοσύνη και καταστρέφει αυτό το «μου». Το δικό μου. Δικά μου, δικά μου, δικά μου... Καταστρέφει η ελεημοσύνη, αγαπητοί μου, τον εγωισμόν.

«Τις ὁ τῆς ἐλεημοσύνης τεχνίτης ἐστίν;», ερωτά ο Ιερός Χρυσόστομος. *«Ποιος εἶναι ὁ τεχνίτης»*, λέγει, *«τῆς ἐλεημοσύνης;»*. *«Ὁ τὸ πρᾶγμα καταδείξας Θεὸς δῆλον ὅτι»*. *«Αὐτός που κατέδειξε τὸ πρᾶγμα. Δηλαδή ὁ Θεός»*. Και συνεπώς εκείνος που είναι ελεήμων, γίνεται παιδί του Θεού.

Σας ευχαριστώ που με ακούσατε.

ΠΡΟΣ ΔΟΞΑΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΤΡΙΑΔΙΚΟΥ ΘΕΟΥ

και με απροσμέτρητη ευγνωμοσύνη στον πνευματικό μας καθοδηγητή
μακαριστό γέροντα Αθανάσιο Μυτιληναίο,

ψηφιοποίηση και επιμέλεια κειμένου:

Ελένη Λιναρδάκη, φιλόλογος

ΠΗΓΕΣ:

- Απομαγνητοφώνηση ομιλίας δια χειρός του αξιοτίμου κ. Αθανασίου Κ.
- https://arnion.gr/mp3/omilies/p_athanasios/proskynhtvn/proskynhtvn_053.mp3